

בבא בתרא מ"ב

ג' לקוחות מצטרפים ואמר רב וכולם בשטר ומכרה לאַחַר, ואַחַר שנה שוב נמכרה הקרקע ללוקח שלישי, אם באו הבעלים הראשונים וערערו שלא מכרו לראשון ועד כה לא ערערו כיון שלא החזיק בה אדם אחד, חזקת כל השלשה מועילה כיון שהלוקח הראשון לא היה צריך להזהר בשטרו יותר משלש שנים. ואמר רב, המערער הפסיד וחזקת השלש מצטרפת, רק כאשר שני לקוחות האחרונים קנו את השדה בשטר, מפני שעדי השטר הוציאו קול, וכיון שהמערער לא מיחה הפסיד. אבל בלא שטר, הוא יכול לטעון שלא מחה מפני שאף אחד לא החזיק שלש שנים, ולא החזיקו כמו שאנשים מחזיקים¹⁹⁹.

המוכר שדה בעדים גובה מנכסים ושואלת הגמרא, האם רב סובר שלמכירה בשטר יש משועבדים קול, ולמכירה בעדים בלא שטר אין קול. והרי רב אמר שהמוכר שדה בעדים, וקבל אחריות, הלוקח גובה מן המוכר אפילו מנכסים ששעבד ומשכן, או מכר קרקעותיו אחרי המכירה הזו שקבל עליו את אחריותה²⁰⁰? עונה הגמרא, שבקונה שדה משועבדת גובים ממנו. והדין שונה, כיון שהיה עליו לברר היטב לפני שקנה המוכר קיבל איזו שהיא אחריות, ואפילו אם הייתה מכירה בעדים בלא שטר שאין קול. אבל בשלש לקוחות שכל אחד החזיק בשדה שנה אחת אין להפסיד את המערער. כיון שאין במכירות האלו שטר ולא יצא הקול מעצמו, הוא לא היה צריך לחקור מפני שאמר לעצמו, לא אכלוה כל אחד שלש שנים, שהיו יראים להחזיק בקרקע שלי.

המלוה בשטר גובה מנכסים ושואלת הגמרא, האם לרב אחריות בלא שטר משועבדים ע"י עדים גובה מב"ח גובים ממשועבדים, והרי שנינו במשנה, המלוה את חבירו בשטר²⁰¹ גובה מנכסים משועבדים²⁰², על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין²⁰³? ואם תאמר, שרב נחשב כתנא שיכול לחלוק על דברי תנאים. הרי רב ושמואל אמרו, שמלוה על פה אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות²⁰⁴

199 כמו שא' באמה וללוקח הראשון שלקח מן המערער אין שטר שאם יש לו פשוט שאינו יכול לערער.

200 משום שעדים מוציאים קול והלקוחות ידעו שמכר קרקע באחריות, והיו צריכים להניח למוכר נכסים בני חורין כשיעור האחריות. ומכאן שלעדים בלא שטר יש קול. רשב"ם.

201 סתם שטר נכתב עם אחריות, ואפ' לא נכתב קי"ל אחריות טעות סופר הוא וכמנ שנתב. רשב"ם.

202 מלקוחות וכגון שלא השאירו ללוה בני חורין שהמלוה יוכל לגבות מהם.

203 וכגון שמודה שלא פרעו שהמלוה חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים אבל לא יגבה ממשועבדים שעדים בלא שטר אין להם קול.

204 הטעם מפורש שיעבודא לאו דאורייתא. וקי"ל כמה שמפורש שם הלכה גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות. רשב"ם.

205? עונה הגמרא, שאין להקשות ממלוה על מכירה. בהלוואה כיון שנעשית
בצינעה²⁰⁶ כדי שלא יוזלו נכסיו, לא היה קול, והלקוחות לא יכלו להזהר. אבל
במכירת קרקע שנעשית המכירה בפרהסיא כדי שיקפצו עליה לוקחים, הלקוחות
יכלו לדעת שהמוכר מכר מכבר קרקע באחריות, והם שהפסידו לעצמם.

אכל האב שנה והבן ב' האב ב' והבן א' תנו רבנן, אב שהחזיק שנה בשדה שנה ובנו
האב א' הבן א' ולוקח א' ה"ז חזקה שתים, או שהאב החזיק שתים והבן שנה, או

שכל אחד החזיק שנה ולאחר מכן מכר הבן לאחר והלוקח החזיר עוד שנה, ובכל
המקרים המערער לא מיחה, מצטרפים לשלש שנים והרי זו חזקה²⁰⁷. שואלת
הגמרא, האם אומרים שהלוקח מירש יש לו קול, הרי שנינו בברייתא, מי שאמר
שקנה את השדה מהאב, והחזיק בפני האב שנה, ולאחר מות האב החזיק בפני הבן
שנתים, או בפני האב שתים ובפני הבן שנה, או בפני האב שנה ובפני הבן שנה
ובפני לוקח שלקחה מן הבן שנה, הרי זו חזקה²⁰⁸ 209. והלוקח אינו יכול להוציא
מידי המחזיק²¹⁰. ואם נאמר שיש ללוקח קול נאמר שמכירת הבן לאחר היא עצמה
חזקה, שאין לך מחאה גדולה מזו²¹¹ 212?

אמר רב פפא, אפשר לומר שיש ללוקח קול, ובברייתא ההיא לקיחת הלוקח מהבן
אינה מחאה, מפני שמדובר כשהבן מכר את כל השדות שהיו של אביו, והלוקח
טוען קניתי גם את השדה הזו בכלל כל הקרקעות. ואומרים לו, שמכר לו את
כל השדות חוץ מזו. אבל אם מכר את השדה הזו בפני עצמו, בטלה חזקתו של
המחזיק, מפני שאין לך מחאה גדולה ממה שהמערער מכר שדה זו לאחר²¹³.

205 אצ"ל זאת אלא משום יורשים שבלקוחות שנינו במפורש במשנה. משום שאומרים שעבודא לאו דאורייתא
ומלוה בשטר גובה שלא תנעול דלת בפני לויך, ובמכר נמי משום תקנת השוק. ואע"ג שביורשים לא שייך לחלק
בין מלוה על פה למלוה בשטר, מ"מ היכן שחורשים בלקוחות משום נעילת דלת במלוה בשטר, או מלוה הכתובה
בתורה, או כשעמד בדין, או עשה עבדו אפותיקי גובים גם מיתומים. אבל מלוה ע"פ כיון שלא חשש לעשות
שטר לגבות מלקוחות אין נעילת דלת גם כשלא גובים מיתומים. והא ומה שא' בבבא קמא (דף י"א): הלכה גובין
מן העבדים אר"נ לעולא אמר ר"א אפילו מיתמי, לא מיניה, מיניה ואפילו מגלימא דעל כתפיה מפורש שם. תוס'.

206 ולא רוצה לפרסם זאת כדי שלא יחשבו שהוא דחוק במעות.

207 שהרי יורש כרעיה דאבוה הוא, והמערער לא יכול לטעון לא מחיתי משום שכל אחד לא החזיק שלש שנים,
שהכל יודעים שדרך הבן לרשת את האב. רשב"ם.

208 ולא הקשו מכאן לעיל לרב מפני שרב מדבר בלוקח מלוקח ולכן היה עדיף להקשות ממה שדומה לו. רשב"ם.

209 ר"י כתב שאין לפרש את הגמרא בכתובות דף יז: אמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל כמו
שיש מפרשים שם שיתום אפילו גדול הוא קטן בדבריו של אביו וחזקה לא מועילה לגביו אפילו שהיה גדול כשמת
אביו. שהרי כאן אמרו שהיא חזקה כשאלכל בפני הבן והאב שני חזקה, אלא אינה חזקה דוקא כשהיה קטן כשמת
אביו אע"פ שאחרי כן הגדיל. תוס'.

210 משום שהמחזיק טוען היה לי שטר מהאב ונזהרתי בו שלש שנים ועכשיו אבד, שלא חששתי לשמרו אחר
שהחזקתי שלש שנים בלא מחאה. שלא ידעתי מלקיחתך מן הבן בסוף שתי שנים שלוקח מבן אין לו קול ואינה
מחאה. רשב"ם.

211 שמכרה הבן לסוף שתי שנים ללוקח זה והיה למחזיק להזהר בשטרו כל הימים עד שירע את שטר של הלוקח
הזה. אבל לא די בשלש שנים אחר השטר ומוציאים מיד המחזיק אם לא נזהר בשטרו, כמו שאמרו לעיל (דף לא).
אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו. רשב"ם.

212 היו יכולים לתרץ כאן בשטר כאן בלא שטר, שאין מצטרפין אלא בשטר כמה שאמרו לעיל. תוס'.

213 ואין לומר כ"מ במוכר כל שדותיו ומכר לו בפירושו גם זו עמהם שסתם משמע שלא פירש. רשב"ם.

אומנים שותפים אריסים
ואפוטרופסים אין להם חזקה

האומנין שעושים את אומנותם בביתם, כגון
צבעים, כובסים, חייטים או סורקי בגדים,

והכלים נמצאים אצל²¹⁴, והשותפין, שלקחו קרקע בשותפות, ואחד החזיק בחלק
חבירו ואכל את כל הפירות שלש שנים²¹⁵, והאריסין, שיורדים למחצה לשליש
ולרביע²¹⁶, והאפוטרופין, כולם אם טוען החזקתי והבעלים לא מיחה אין להם
חזקה. וכן אין חזקה לא לבעל שאוכל פירות נכסי מלוג של אשתו חזקה בנכסי
אשתו²¹⁷, ולא לאשה אם אכלה פירות של שדה בעלה שלש שנים²¹⁸, ולא לאב
בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב, שהם כמו אפוטרופין זה בנכסיו של זה.

במה דברים אמורים שבמקרים הללו אין חזקה, זה כשיש טענה לחזקה, וחבירו
מערער עליו. אבל בנותן מתנה²¹⁹, והאחין שחלקו, וכל אחד רוצה לזכות בשלו
שלא יוכלו לחזור, והמחזיק בנכסי הגר, שאין לו יורשים וכל הקודם להחזיק
בנכסיו זכה, נעל וגדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה, ואינם יכולים לחזור כיון
שהחזיק ברשות חבירו.

גמרא

שנו אבוא דשמואל ולוי במשנה, השותפים והאפוטרופין והאריסין אין להם חזקה,
אבל לא שנו במשנה האומנין מפני שכל שכן שאומן אין לו חזקה, שהרי אין לו
חלק כלל²²⁰. שמואל שנה במשנה, אומן אין לו חזקה, אבל שותף יש לו חזקה²²¹,
שאם השותף לא מכר לשותפו את חלקו הוא היה צריך לעבוד את האדמה ולאכול
את הפירות בשותפות.

214 ולא מדובר בחזקת ג' שנים שסתם אומן הוא במטלטלין וחזקת ג' שנים נאמרה בקרקעות אבל במטלטלין
המוחזק בשל חבירו שעה נאמן לומר לקוח הוא בידי אע"פ שיש לחבירו עדים שהיה שלו. שסתם לוקח מטלטלין
קונה בלא עדים ושטר. וכשא' לקוחים הם בידי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן. ובאומנים אין
חזקה לטוען לקוח בידי אפילו בדבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר ועשוי לשלחו לאומן לתקנו, מאחר שיש
לשני עדים שהיה שלו וטוען שלחתי לך לתקנו. רשב"ם

215 אינה חזקה שדרך שותפים שאחד אוכל את כל הפירות ג' או ד' שנים ואח"כ השני יאכל. ורבינו גרשום גרס,
השותפין והאפוטרופין והאריסין, אבל לא גרס אומנין. וכן היא המסקנה בגמרא שלכו"ע יש שותף שאין לו חזקה,
וכיון ששותף אין לו חזקה כל שכן אומן. רשב"ם.

216 אינה חזקה מפני שהמערער יכול לומר לאריסות הורדתי ושילם לי את דמי הפירות או זקפתים עליו במלוה,
או מפני שמנהג האריסים לעבוד בקרקע עשר שנים, בעלים אוכלין חמש שנים את כל הפירות ואחר כך האריסים
אוכלים חמש שנים. רשב"ם.

217 שדרכו של הבעל לאכול פירות ואם יגרשנה תטול נכסי מלוג שלה, ובגמרא הקשו פשיטא. רשב"ם.

218 כיון שמוזנות אשה על בעלה הוא מרשה לה לאכול פירות, ובגמ' הקשו פשיטא.

219 נותן מתנה בפנינו ומודה לו שילך ויחזיק בה, וקי"ל שקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה. ובאותה חזקה
שהיא במקום קנין לקנות קרקע כיון שנעל וגדר כו' היא חזקה לקנות. רשב"ם.

220 שא"א לומר באומן שאין לו חלק בו מיגו שהיה לו בו חלק קנה מחבירו את חלקו, אלא ודאי ניתן לו לתקנם.
רשב"ם.

221 תוס' הקשו הרי יש שותף שאין לו חזקה ומדוע לא שנו שותף אין לו חזקה, כמו ששנו אריס אין לו חזקה אפ'
שאריס שאינו מאריסי בתי אבות יש לו חזקה, ויש לחלק. תוס'.

שמואל לשיטתו שא' השותפים מחזיקים זע"ז ול"ק ששמואל א' שותף הוא כיורד ברשות בחלקו ובחלק חבירו שלש שנים היא חזקה. ומעידין זה על חלקו של זה להעמידה בידו, אם אחר בא לערער עליו ואינו נוגע בעדות. ונעשים שומרי שכר זה לזה, אם נגנב מבית אחד מהם חייב לשלם כשומר שכר. ושכרו הוא שגם חבירו ישמור פעם אחרת את הכל כשיעור הזמן שהוא שומר. הקשה רבי אבא לרב יהודה במערה²²² של בי רב זכאי, האם שמואל סובר שותף יש חזקה, והרי שמואל אמר ששותף שמחזיק גם בחלקו של חבירו אין לו חזקה²²³, מפני שהוא כאריס שיורד ברשות ולכן חזקתו אינה חזקה²²⁴.

כאן כשירד לכולה כאן כשירד למחצה י"א עונה הגמרא, כשהחזיק בכל השדה, שניהם ירד לכולה יש לו חזקה ירד למחצה אין לו קנו. כשירד למחצה, החזיק בחלק המובחר ואמר חלקנו וזה הגיע לחלקי²²⁵. יש שאמרו לצד זה, יש מתרצים את מה ששמואל אמר ששותף יש לו חזקה כשירד לכולה, שמנהג שותפים לקחת את פירות כל שנה בשותפות, או שזה יטול חצי הקרקע וזה החצי. ובשנה הבאה כל אחד יקח את מה שהשני לקח אשתקד. וזה שהניח לחבירו לאכול פירות שלש שנים בכל השדה בודאי מכר לו את חלקו, והיא חזקה. ומה שאמר שמואל אין לו חזקה כשירד למחצה, שדרך השותפין היא שאחד אוכל מחצית השדה והשותף האחר אוכל את המחצית השנייה שלש או ד' שנים. ואחר כך הם מחליפים את החלקים ואוכלים כך ארבע שנים אחרות. ולכן אכילת שלש שנים של אותו חלק אינה חזקה.

ויש שאמרו לצד השני, שמואל אמר שהיכן שירד לכולה אינה חזקה שכן הוא מנהג השותפין לאכול ביחד את פירות השדה שלש שנים, ולכן אינו יכול לטעון חלקך לקוח בידי. והיכן שירד למחצה היא חזקה, מפני שמסתבר שחלקו את השדה, מפני שאם השותף השני היה רוצה להנות מחלקו בכל שנה ולא להמתין שלש שנים או ארבע שנים אחרי חבירו כמנהג שותפים לא היה צריך לברור חלק אחר לבדו, אלא יעבדו בשדה בשותפות ויחלקו את הפירות.

רבינא אמר, כאן וכאן כשירד לכולה, כאן כשיש בה דין חלוקה, כשיש בשדה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה, חזקתו של שותף היא חזקה שמכיון והיה לכל אחד מקום להשתמש, אינו נוהג להקדים לו את חבירו שלש שנים אלא אם כן מכר לו את חלקו. וכשאינן בה ארבע אמות לכל אחד אינה חזקה, ששם המנהג שאחד

222 הב"ח גרס במעצרתא במקום כמערתא.

223 מנין ששמואל לא אמר שנוטל בשבח המגיע לכתפים. ואם משמע לו שמדמה לאריס בכל ענין שמא הוא מדמה לאריס שאינו מאריסי בתי אבות. תוס'.

224 ולקמן מפ' ששמואל אמר שהוא כיורד ברשות אפ' לש"ד ממה שלא אמר במפורש שותף אין לו חזקה.

225 והחזקתי בו ג' שנים והאחר טוען עדיין לא חלקנו אלא התנינו בינינו שאתה תאכל אותו חלק ג' שנים ואני אוכל אותו אחר כך ג' שנים. רשב"ם.

אוכל שלש או ארבע שנים את פירות כל השדה ואחר כך השני²²⁶.

לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים שואלת הגמרא, אם שמואל שאמר ששותף הוא כבשדה שעשויה ליטע כיורד ברשות בא להשמיע שבשותפות אין לו חזקה, יאמר שותף אין לו חזקה? אמר רב נחמן בשם רבה בר אבוה, ששמואל בא לומר שנוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. כמו שאריס שיורד ברשות נוטל את כל החצי כדין אריסי העיר בשבח המגיע לכתפים²²⁷, ואפילו אם הוא שדה שאינו עשוי ליטע אלא לזריעה והוא נטעה, כדין של היורד לשדה חברו ברשות. ואם שמואל היה אומר שותף אין לו חזקה, היינו אומרים שידו על התחתונה, הואיל והוא ירד לחלק חברו בלא רשות חברו²²⁸.

226 מ שבשניהם ביחד אינו כדאי וכן ק"ל. ולעיל רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא שקנו אמה בשותפות זה משתמש ראשונה שלישית כו' ופירשו כדי שלא יחזקו וע"ז ה"ה שאם היה כ"א משתמש ג' שנים רצופות לא תהיה שאין דין חלוקה בשפחה אחת ולא תהיה חזקה. והם החזיקו בסירוגין שמא העדים לא ידעו בסוף ג' שנים שלקחה בשותפות והמחזיק בה יטען שאינו שותף וחזקתו תהיה חזקה. רשב"ם.

227 רש"י מפרש בכמה מקומות שבח המגיע לכתפים פירות גמורים כגון ענבים הראויים להבצר וקשה ממה שא"ב"מ קא מגבי שמואל אפ' בשבח המגיע לכתפים והרי בע"ח אינו גובה מענבים העומדים להבצר ואינה קושיה מפני שרש"י אינו מדבר באותם העומדים להבצר מיד. ור"ת מפרש מגיע לכתפים דבר שבא על ידי טורח. תוס'.

228 כיורד שלא ברשות ידו על התחתונה אם שבח יתר על היציאה נוטל יציאה ואם היציאה יתר על השבח נוטל יציאה שיעור שבח. ב"פ השואל (דף קא.) היורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמין לו וידו על התחתונה, ושמואל אומר אומדין כמה אדם רוצה ליתן על שדה זו ליטע. וא"ר פפא שרב ושמואל אינם חולקים כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע. וכאן מחשיבים את השותף הזה כיורד ברשות ולכן נוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. רשב"ם.

